

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Ethics in disasters

Mohammad Heidari

PhD in Health in Disasters and Emergencies

اخلاق پزشکی

- **اخلاق پزشکی**، به دلیل پرداختن به انسان، به عنوان متعالی ترین موجود در خلقت، جایگاهی ویژه دارد و اخلاق نوین سعی می کند آن را به صورت کاربردی در حیطه ای عمل کارکنان نظام سلامت قرار دهد.
- تدوین قوانینی منظم درباره **رعایت اصول اخلاق پزشکی در حوادث و بلایا**، همراه با آموزش های لازم به کارکنان نظام سلامت، به ارائه ای خدمات بهتر به مصدومان و عموم مردم می انجامد، کارکنان این نظام را از سردرگمی نجات می دهد و منجر **به انتخاب بهترین گزینه** در مواجهه با مسائل اخلاقی و حفظ کرامت انسانی می شود.

نظام سلامت در حوادث و بلاحیا با چالش ها و مسائل اخلاقی و معنوی متعددی در سطوح مختلف مواجه می شود.

❖ استرس شدید ناشی از شرایط نباید تصمیمات حیاتی و سرنوشت ساز را تحت الشعاع قرار دهد. در حوزه حیاتی بهداشت و درمان، مسئولان و مراقبان موظفند تصمیم گیری ها و اقدامات صحیح، منطقی، به هنگام و فوری اتخاذ نمایند.

❖ کارکنان نظام سلامت به دلیل مسئولیت های حیاتی، بیش از سایر گروه ها با مسائل اخلاقی و تصمیم گیری های اخلاقی در شرایط بحرانی و استرس زا مواجه هستند. از این رو باید علاوه بر انجام صحیح وظایف شغلی و مسئولیت پذیری، رفتار نیکوی اخلاقی و عملکرد شایسته حرفه ای داشته باشند.

ایران

- ❑ کشور ما **کشوری بلاخیز** است و در طول تاریخ، حوادث طبیعی و غیرطبیعی فراوانی، منجر به از دست رفتن منابع بسیار انسانی، اقتصادی و اجتماعی شده است.
- ❑ با توجه به، پرداختن به اخلاق پزشکی در حوادث و به وضعیت ویژه حاکم بر مناطق حادثه دیده و تنگناها و مشکلات بسیار مصدومان و کارکنان نظام سلامت در آن موقعیت، در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دیگر سازمان های مرتبط در این زمینه، **بسیار ضروری و حائز اهمیت** است.

چالش ها

در سطح تعاملات کارکنان سلامت با بیماران

- کنترل اضطراب و واکنش های روانی و رفتاری مصدومان و همراهان، برنامه فراتری از مراقبت ها و خدمات مستقیم به مصدومان را می طلبد
- تریاژ هدفمند، روش مند، سریع و اخلاقی
- قواعد اخلاقی و حرفة ای ارائه مراقبت و خدمت به افراد غیربومی، اتباع خارجی، افراد نظامی، زندانیان، تروریست های مصدوم، و نظایر آن ها

- امکان نقض حقوق و رسیدگی به افراد آسیب پذیر در شرایط بحرانی و پر ازدحام فوریت‌ها و بلایا (کودکان، زنان، معلولان، طبقات پایین اجتماعی و اقتصادی و مانند آن‌ها)
- رعایت محرومیت و پوشش لازم و مناسب و صیانت بانوان و کودکان از تعرض و سوء استفاده که همیشه واجب است، در شرایط بحرانی و پر ازدحام فوریت‌ها و بلایا حساس‌تر و واجب‌تر است.
- ارائه مراقبت و خدمت به افراد سرشناس سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، هنری، ورزشی و ... که از چالش‌های مهم است.
- قواعد اخلاقی و حرفة‌ای ارائه مراقبت و خدمت به افراد و اعضای فامیل، بستگان، منصوبان، دوستان و نظایر آن‌ها

- قواعد اخلاقی و حرفه ای ارाखه مراقبت و خدمت به **افراد و اعضای تیم های سلامت و سایر افراد حرفه ای**
- رعایت حریم خصوصی مصدومان در بحبوحه بحران و ازدحام، در شرایط قرنطینه، فعالیت های نظارتی و نظایر آن
- قواعد اخلاقی و حرفه ای **پاسخ گویی به افکار عمومی** از طریق رسانه ها، جو فشار رسانه ای، و نظایر آن
- الزامات قانونی به **گزارش دهی** و تداخل آن با اصولی نظیر رعایت حریم شخصی، اختیار و استقلال، حفظ اسرار
- قواعد اخلاقی و حرفه ای **التزام کارکنان سلامت به درمان بیمارانی** که **آلوده و مسری** هستند و ارائه مراقبت و خدمت در محیط هایی که از نظر ایمنی و حفاظت مورد تهدید قرار گرفته اند و شرایط مشابه

- هدایت تحقیقات آکادمیک، اخذ رضایت آگاهانه در شرایط بحرانی و بلایا، و سایر **موضوعات اخلاق** در پژوهش
- رعایت استانداردهای مراقبت‌ها و خدمات در شرایط ازدحام و اشباع ظرفیت سیستم درمانی
- برقراری تعادل بین **وظایف** نسبت به بیماران با وظایف نسبت به سلامت خود، خانواده، بستگان و همکاران در بلایا
- نحوه تعامل با نمایندگان رسانه‌های **بین المللی** در عرصه حوادث و بلایا

در سطح تعاملات حرفه ای بین کارکنان سلامت با یکدیگر

- التزام اخلاقی و حرفه ای به **همکاری** با همکاران، مسئولان بهداشتی، و پرسنل بیمارستان، حتی اگر موجب در معرض آسیب قرار گرفتن خود شود.
- رعایت ضوابط کار تیمی
- رعایت ایمنی خود و همکاران و نیز سلامت جسمی و روانی
- مواجهات شغلی، الزامات گزارش دهی و حریم خصوصی
- برقراری بهترین سطح ارتباطات بین اولین پاسخ دهنده‌گان، مشاوران، مدیریت، و تأمین کنندگان مراقبت‌های بهداشتی در تمام سطوح
- نداشتن قطعی هر نوع تعارض منافع

- **بزرگواری و حسن نیت** نسبت به همکاران در شرایط استرس و دشوار
- تذکر و اصلاح اشکلاتی نظیر کم یا بیش درمانی، و مصارف نابجای امکانات و مناب توسط همکاران
- توجه به **بهداشت روانی، ایمنی** و نیازهای سلامتی خود و همکاران
- افتراق و شناسایی **خدمات نوع دوستانه** نسبت به وظایف حرفه ای
- داشتن ضوابط شناسایی قابلیت های داوطلبان (مجوز حرفه ای، آموزش و روزآمدی، کفایت های فرهنگی و اجتماعی...) و نحوه پاسخگو بودن آن ها در وظایف محوله

در سطح در سطح تعاملات حرفه ای بین کارکنان سلامت با جامعه

- ❖ تعیین وظایف و محدودیت های پاسخ در بلایا و ماهیت آن ها (منطقه ای، کشوری، خارجی یا جهانی)
- ❖ تدوین کدهای اخلاقی در بحران و بلایا
- ❖ تعیین وظایف یا علایق داوطلبانه مؤسسات سلامت برای مشارکت نوع دوستانه
- ❖ تعیین اولویت ها و اختصاص منابع به صورت عادلانه
- ❖ حمایت از و شرکت در **مانورها و برنامه های معتبر آمادگی** مقابله با بحران، واکسیناسیون

- ❖ مباشرت مدبرانه و هزینه اثربخش در **تأمین و ذخیره سازی داروها و کالاهای سلامت**، طرح های ضروری تهیه یا تولید واکسن های جدید، وسایل حفاظت از پرسنل و سایر نیازهای مواجهه با بحران ها و بلایا
- ❖ مقاومت در برابر سیاست ها و اقدامات غیراخلاقی، نژادپرستانه و نظایر آن
- ❖ تدوین پروتکل های شفاف و اخلاقی برای تریاژ و سایر دستورالعمل های مورد نیاز حوادث و بلایا
- ❖ صرفه جویی و مراقبت از منابع محدود اختصاص یافته به حوادث و بلایا و صرف آن ها برای سایر شرایط مسئولیت پذیری در برابر خسارت ها و عواقب قابل اجتناب در اثر بلایا

اصول و ارزش های انسانی و اسلامی ناظر بر بحران ها و بلایا

✓ فعل اخلاقی مترادف عمل خوب و خدمت مفید و معیار آن **رضایت الهی** است. معیار دیگر فعل اخلاقی وجود انسان است. عمل خوب، علاوه بر آثار مفید و مبارک دینوی، پاداش و ثوابی اخروی در پی دارد.

✓ در موضوع حوادث و بلایا، **حفظ جان و سلامت مردم** در کانون ارزش های الهی و انسانی قرار دارد و با هیچ ارزش دیگری قابل مقایسه نیست.

✓ عالی ترین پاداش آن نیز والاترین مرتبه کمال یعنی **جلب رضایت خداوند تبار و تعالی** است. رضایت الهی کانون توجه و انگیزه والای خدمات و اعمال اخلاقی در شرایط بحرانی است.

اصول اخلاقی اسلامی که در همه مصادیق از جمله حوادث و بلایا ثابت هستند

(نظیر حسن عدالت، حسن صداقت، حسان امانت

و

در مقابلش

قبح ظلم، قبح خیانت و قبح کذب و دروغگویی)

اصول اخلاقی مندرج در متون پزشکی کهن دوران تمدن اسلام و ایران

(نظیر نرم خویی؛ خوش رفتاری؛ مهربانی؛ دلسوزی؛ رفتار انسانی، اخلاقی، عاطفی و صمیمانه، شکوهمند، شرافتمندانه و احترام آمیز با بیمار؛ حفظ اسرار بیمار؛ خردمندی و باسواند بودن پزشک؛ رعایت تقوا و دینداری؛ اعتماد به نفس؛ توکل و توسل همیشگی به درگاه ایزدمنان در حل مسائل پیچیده، پرهیز از لهو و لعب، بدگویی نکردن نسبت به همکار و....)

❖ ارائه خدمت و مراقبت به مصدومان حوادث و بلایا، به طور انحصاری براساس نیاز و اولویت های مطرح در

دستورالعمل ها و بدون ملاحظاتی مانند نژاد، عقیده، ملیت و نظایر آن

❖ احترام به فرهنگ و آداب و رسوم

❖ پیشگیری، کاهش وقوع و آسیب پذیری از مواجهه جامعه و منابع نظام سلامت با مخاطرات طبیعی و

انسان ساخت

❖ **افزایش آمادگی** برای پاسخ نظام سلامت به مخاطرات طبیعی و انسان ساخت رویکرد مشارکت بین بخشی،

دربرگیرنده تمام مخاطرات و تمام جنبه های سلامت

❖ **ضرورت های بشردوستانه**

❖ **برخورداری از نیروی انسانی عالم، ماهر و با انگیزه**

❖ تلاش برای **کاهش آسیب پذیری در بلایا** و تأمین نیازهای پایه

❖ **مسئولیت داشتن در برابر افراد آسیب پذیر**

ارزش ها

- حفظ جان و سلامت انسان های آسیب دیده، والاترین ارزش توصیف شده در مورد انسان
- عدالت محوری در تمامی فازهای مدیریت و کاهش خطر بلایا
- پایندی و تعهد به رعایت اصول اخلاق اسلامی و انسانی
- رازداری، امانت داری، برداشتنی، خویشتن داری و مسئولیت پذیری
- حاکمیت فضای احترام و اعتماد متقابل

ارزش ها

- تشویق ایده های خلاق و پویا
- بهره مندی از شبکه متخصصان
- تعاون، کارگروهی درون و بین بخشی
- مشارکت کلیه ذینفعان در مراحل تعیین نیازها و اولویت ها، اجرا و ارزشیابی
- ظرفیت سازی بخش سلامت با رسیدن به دانش، نگرش و مهارت های جمیع لازم برای تأثیر در سیاست گذاری، برنامه ریزی و عملیات مدیریت و کاهش خطر بلایا

اصول و موازین اخلاق پزشکی و آداب هرفهای اس) لامی در بهران‌ها و بلاحا

- » کاهش خسارات و تلفات و تأثیرات منفی بر سلامت انسان‌ها در محور و کانون برنامه‌های مدیریت بحران در حوادث و بلاحا قرار دارد.
- » لازمه آن اتخاذ تدابیر و برنامه‌هایی برای ارائه بیشترین میزان (كمی و کیفی) خدمات و مراقبت‌های سلامت در **کمترین زمان ممکن** به مصدومان و بیماران است.
- » اگرچه اصول و موازین اخلاق پزشکی ثابت و مشترک است، و رعایت آن‌ها در همه شرایط ضروری است، نحوه رعایت در شرایط خطیر و استرس زای فوریت‌ها و بلاحا **تفاوت‌هایی** دارد.
- » اگرچه در شرایط بحرانی و اضطراری از اهمیت اخلاق پزشکی کاسته نمی‌شود، لزوم اتخاذ تصمیمات حیاتی و اقدامات **فوری**، بر چگونگی اجرای اصول و موازین اخلاق پزشکی و آداب حرفه‌ای تأثیرات اجتناب ناپذیر بر جای می‌گذارد.

مناسبات اخلاقی، حقوقی و قانونی در بحران‌ها و بلایا

با شناخت و رعایت موازین قانونی در شرایط بحرانی، بیمار، پزشکان معالج و سایر مراقبین در چتری از امنیت و سلامت و حفاظت از آفات و تهدیدات و شرایط ناخواسته قرار می‌گیرند.

مراقبت از موارد زیر نیز در شرایط بحرانی حائز اهمیت حقوقی و اخلاقی است:

- صدور گواهی های خلاف واقع
- فاش کردن اسرار پزشکی
- قصور پزشکی
- عدم اخذ برائت و رضایت (در هر موردی که مقدور است و موجب تأخیر در اقدامات حیاتی نمی شود)

مسئولیت های اخلاقی رهبران و مدیران سلامت در حوادث و بلایا

- رهبران و مدیران سلامت در حوادث و بلایا باید بدانند که حتی با وجود آمادگی های مراکز و رعایت دستورالعمل ها، عده ای ممکن است به علت محدودیت منابع جان خود را از دست بدهند.
- ارائه رهبری مسئولانه، مستمر و منطقی در سازماندهی پاسخ به بحران موجود
- وجوب حفظ نفوس مردم برای رهبران و مدیران عینی است، برای دیگران کفایی است.

❖ **رعایت کرامت انسانی، حفظ نوامیس و رعایت حقوق انسانی** که در همه شرایط ضروریست، در شرایط بحرانی دشوارتر و احتمال نقض آن ها بیشتر است. **تدابیر رهبری و مدیریت بحران** در مراحل پیش بینی، پیشگیری، مانور، اقدام، بازتوانی، باید تضمین کننده موارد فوق باشد.

❖ علاوه بر تضمین پوشش خدمات ضروری سلامتی، **حمایت اخلاقی و معنوی از اقتشار آسیب پذیر** و فراهم سازی زمینه ها و نظارت بر رعایت آن بر رهبران و مدیران حوادث و بلایا واجب است.

❖ **رهبران و مدیران باید فرایند و برنامه ای برای توجیه و آشنایی کارکنان در مورد وظایف شان در هر بحران**، از طریق مراکز سلامتی پایش بینای کرده باشند.

- **برای ایمنی و حفاظت کارکنان سلامت** در جریان ارائه خدمت و مراقبت ها در هر بحران برنامه ای داشته باشند و تدارکات و آموزش های لازم را فراهم نمایند.
- **داشتن طرحی برای کارکنان**، که در زمان فراغوan برای خدمت در یک بحران، از مراقبت خانواده و بستگان خود مطمئن و به سایر دغدغه های شخصی آن ها رسیدگی شود.
- **برای تخصیص منابع محدود و کمیاب** برنامه ای داشته باشند.
- از طریق **فرماندهی واحد**، با سایر مسائولان و پاسخگویان مدیریت بحران همکاری و هماهنگی داشته باشند.

- رهبران باید **حالصانه**، از بهترین توانایی ها خود در خادمت جامعه باشند، وارد رقابت های ناسالم و هر نوع رفتار بازدارنده و نادرست نشوند، چون به همکاران خود در سایر مراکز و سطوح نیاز دارند.
- رهبران باید **زیرساخت های مراقبت های بهداشتی و آماده** نگه دارند و برای استمرار آمادگی ها و اقدامات برنامه داشته باشند.
- رهبران و مدیران باید **در میدان های خدمت حضور فعال** داشته، با پرسنل و بیماران و مردم پیوسته ارتباط برقرار کنند. بدانند که ممکن است در همه موارد تصمیم گیرنده نباشند و **بعضی تصمیمات را همکاران میدانی** باید اتخاذ نمایند.

وظایف و مسئولیت های اخلاقی و معنوی کارگزاران و کارکنان سلامت در حوادث و بلایا

✓ اخلاق پزشکی، به دلیل پرداختن به انسان، به عنوان **متعالی ترین موجود در خلقت**، جایگاهی ویژه دارد و اخلاق نوین سعی می کند آن را به صورت کاربردی در حیطه عمل کارکنان نظام سلامت قرار دهد.

✓ **منابع و زمان کافی** را برای احراز آمادگی ها و مهارت های لازم، از طریق شرکت در برنامه های آموزش مداوم و مانورهای آمادگی، برای خدمت در حوادث و بلایا اختصاص دهند.

❖ تصمیم گیری شخصی و حرفة ای در مورد **وظیفه مراقبت** (از خود، همکاران و بیماران) را در هنگامی که شرایط کار نامن می شود، بدانند و به آن عمل کنند.

❖ رعایت عدالت

❖ دادن اطمینان و آرامش به مردم

❖ اتخاذ تصمیم معقول و پاسخگو

❖ حمایت از افراد در معراج خطر

❖ همکاری و مشارکت

❖ رعایت صداقت

❖ حفظ حریم شخصی و رازداری

موضوعات عام و مشکلات ویژه اخلاقی در شرایط بحران و بلایا

رعایت اصول چهارگانه اخلاق پزشکی مندرج در منابع معتبر کلاسیک، تا آنجا که با اصول و ارزش‌های

اسلامی مغایرت ندارد، نیز از موضوعات عام اخلاقی و حرفه‌ای فوریت‌ها و بلایا هستند.

نظرات بر رعایت موازین اخلاقی و حرفه‌ای اسلامی در بصران‌ها و بلایا

- ❖ لازم است مفاهیم اخلاق حرفه‌ای اسلامی و مصادیق آن در حوادث و بلایا و نیز **کدهای اخلاقی** تنظیم، تدوین و ابلاغ شود و به نحو مقتضی به عموم مدیران و کارکنان و دست اندکاران مدیریت و کنترل حوادث و بلایا آموزش داده شود.
- ❖ وجود **قوانين، دستورالعمل های الزام آور** و ساختارهای شفاف برای تحقق اهداف و انجام نظارت ضروری است.

کدهای اخلاق پزشکی در حوادث و بلایا و ارائه کدهای پیشنهادی

✓ کدهای اخلاق پزشکی و حرفه ای در حوادث و بلایا در ایران تدوین نشده است.

در تدوین این کدها که یک ضرورت ملی است، توصیه می شود نکات زیر مورد توجه قرار گیرد:

- التزام به رعایت دستورات و ارزش های اسلامی در همه موارد، با پایبندی به مواردی نظیر رعایت کرامت انسانی؛ حفظ حریم و ناموس؛ پیشگیری از هر نوع تعرض و سوء قصد؛
- پزشکان، پرستاران، امدادگران و سایر کارکنان سلامت، مشارکت در حوادث و بلایا را وظیفه ذاتی و واجب شرعی برای خود دانسته، به محض فراخوان بدون هر نوع عذر و بهانه ای به سرعت حاضر شده و وظایف محوله را انجام دهند.

- توجه به همه ساحت بشری و سلامت همه جانبه در حوادث و بلايا و تأمین نيازهای روانی، اجتماعی و معنوی همزمان با نيازهای جسمانی
- احترام به فرهنگ و آداب و رسوم و اعتقادات بیماران و همراهان با تدبیر ضروری که موجب اختلال در روند رسیدگی های حیاتی نشود.
- التزام به فراغیری آموزه ها و مهارت های ضروری و روزآمد کردن مستمر آن ها، برای انجام وظیفه سری و به هنگام؛ صحیحی و دقیق؛ شفاف و پاسخگو؛ در تمام سطوح مدیریت و کارکنان نظام سلامت مسئول در حوادث و بلايا.
- مراقبت ها و خدمات در حوادث و بلايا، بدون ملاحظاتی مانند سن، جنس، نژاد، مذهب، طبقه قتصادی و اجتماعی، جنبه های سیاسی و نظایر آن ها، به صورت عادلانه به عموم مصدومان و بیماران آسیب دیده ارائه شود.
- اولویت های علمای و ملاحظات پزشکی و حرفة ای طبق دستورالعمل هایی **نظیر تریاز** انجام شود.

- **رسیدگی به افراد و گروه های آسیب پذیر** که توان حفاظت و یا دفاع از حقوق خود را ندارند باید تضمین شود و هرگز مورد غفلت قرار نگیرد (نظیر مصدومان در حالت اغماء، یا بسیار بدحال، کودکان، مادران باردار، معلولان ذهنی و جسمی، طبقات پایین اقتصادی - اجتماعی، زندانیان، افراد بی خانمان و نظایر آن ها)
- **رعایت عدالت در اختصاص منابع**، رعایت عدل و انصاف و اولویت های حیاتی در مصارف منابع، التزام به حفاظت از منابع و ملزومات، جلوگیری از هر نوع اسراف و ممنوعیت مطلق استفاده شخصی یا هر نوع سوء استفاده از منابع
- **استفاده از اصل مشاوره** (درخواست مشاوره در هر مورد ضروری و پاسخ مسئولانه به مشاوره دیگران) و پایبندی به اصل تعاون و کارتیمی
- **حفظ اصول ایمنی و حفاظت برای خود، همکاران و بیماران**، در انجام وظایف حرفه ای، امری واجب و عدول از آن در صورت خسارت متضمن جبران خواهد بود.

بحث

شرایط بحرانی شرایطی است که تشابه بسیار کمی با شرایط عادی دارد. از مؤلفه های اصلی و مهم آن تلفات و صدمات جانی و به تبع آن مراقبت های پزشکی از مصدومان است.

• هنگام بحران حضور کادر پزشکی اعم از پزشک ، پرستار و دیگر مراقبان سلامت لازم است.

در زمان بحران دو گروه از مسائل اخلاقی حائز اهمیت هستند: **مسئولیت های اخلاقی مراقبان سلامت**

□ حل اثربخش مسائل اخلاقی مربوطه

آموزش

آموزش نقش به سزایی در **ارتقای فرهنگ ایمنی و کاهش خطرات** ناشی از حوادث و بلاحا دارد.

آموزش مناسب چگونگی مقابله با حوادث چه به طور عمومی یا تخصصی برای ارتقای فرهنگ ایمنی و

کاهش اثرات مخرب حوادث مورد تأکید فراوان قرار گرفته است.

تریاژ

کمبود امکانات، تجهیزات و مهم تر از آن ها کافی نبودن کارکنان حاضر در فوریت ها، باعث می شود طبقه

بندی تریاژ تغییر کند و به جای مراقبت از بیماران شدیداً بدحال ، تأکید بر افرادی باشد که بیشترین

شанс را برای بقاء و ادامه حیات دارند.

- از ابعاد مهم بحران در بلایا، مدیریت اخلاق محور اطلاعات سلامت است. نارسایی در این حوزه بسیار زیاد است.
- از **ثبت اطلاعات سلامت تا مالکیت معنوی آن ها و تا چگونگی بهره برداری و انتشار و افشاء داده های ضروری**.
- **محرمانگی بعضی اطلاعات و حفظ اسرار بیماران** و بسیاری مطالب دیگر در حوزه اطلاعات سلامت. بعضی مطالعات به این موضوع مهم و ضروری پرداخته اند. اغلب مطالعات بر وجود یک نظام اطلاعاتی مناسب تأکید نموده اند. ثبت اطلاعات در زمرة این موارد است.
- ابعاد اخلاقی و اجتماعی **نقش رسانه های جمعی در اطلاع رسانی عمومی** و در مراحل مختلف مدیریت بحران، از حساس ترین موضوعاتی است که به تحلیل دقیق اخلاقی و تدوین دستورالعمل ملی و منطقه ای نیاز دارد.

توصیه ها

- تدوین مفاهیم اخلاق حرفه ای اسلامی و مصادیق آن در حوادث و بلایا و نیز کدهای اخلاقی، ابلاغ، ترویج و اهتمام بری اجرا و نظارت بر اجرای آن ها
- شناسایی و معرفی الگوهای الهام بخش اخلاق حرفه ای اسلامی، خاصه شهیدان و ایثارگران عرصه ها و میدان های خطیر حوادث و بلایا، به ویژه دفاع مقدس و همه گیری بیماری کووید-۱۹

- آموزش کدها و دستورالعمل های فوق به مدیران و کارکنان سلامت که در حوادث و بلایا مسئولیت دارند، با به کارگیری روش های متنوع و معتبر آموزشی در چارچوب های استاندارد.
- مدل سازی تجربیات مهم ملی نظیر دفاع مقادس و همه گیری ویروس کرونا
- ایجاد شبکه تحقیقاتی سلامت در بلایا و فوریت ها و کاربست نتایج پژوهشی
- ترویج و ارتقا گفتگو و همکاری میان جوامع علمی به خصوص کارکنان شبکه بهداشتی درمانی و متخصصان

قرنطینه و جداسازی

- در بعضی بلایا و به ویژه هنگام شیوع بیماری‌ها، گاهی، نظام سلامت مجبور به **قرنطینه و جداسازی** افراد بیمار یا حتی سالم می‌شود.
- این امر زمانی از نظر اخلاقی پذیرفتی است که **به صلاح عموم مردم** و با هدف تلاش برای کنترل هرچه بهتر بیماری صورت پذیرد. این محدودیت‌ها باید به دلیل خطر تهدید سلامت مردم باشد و تا حد امکان، از کمترین وسایل و در کمترین زمان ممکن صورت گیرد؛ همچنین، در **قرنطینه کردن افراد هیچ برتری فردی وجود ندارد** و افراد با هر نژاد، قبیله، مذهب، جنس و سن مختلف، باید یکسان حمایت شود.

حفظ محرمانگی اطلاعات

گاهی در حوادث و بلایا، سایر اطلاعات شخصی غیرمرتبط با بحث موردنظر درخواست می شود؛ اما آنچه از نظر اخلاقی مهم است، این است که باید تلاش کرد تا اطلاعات خصوصی افراد تا حد امکان، فاش نشود؛ مگر در موقعیت اقتضا می کند و قوانین کشور اجازه می دهد. جان همه انسانها ارزشی یکسان دارد.

رعايت عدالت

در حوادث و بلايا عدهای از خدمات لازم برخوردار می شوند و عده اي دیگر، به علت وضعیت حاکم، این خدمات را دریافت نمی کنند. کارکنان نظام سلامت موظفند بدون توجه به ویژگی های ذاتی و فردی مصدومان، به همه افراد، خدمات يكسان ارائه دهند.

همکاری سازمانی

وجود همکاری متقابل بین همه نهادها و سازمانهای درگیر و بین اعضای نظام سلامت ضروری است. دولت برای کاهش آسیب به خدمت رسانی، باید از افرادی، مانند کارکنان نظام سلامت که بیشتر در معرض خطر قرار دارند، حمایت کند؛ همچنین، برای تشویق مردم به همکاری و افزایش ظرفیت پذیرش شان در اموری مانند جداسازی و قرنطینه، باید توضیحات لازم به آنها داده شود. برای اختصاص دادن منابع، به طوری که بیشترین فایده و کمک رسانی صورت گیرد، لازم است نظام حاکم، نظارت و برنامه ریزی کند.

با این که در زمینه اصول اخلاق پزشکی در حوادث و بلایا، پژوهش ها و بررسی های بسیاری در جهان انجام شده است، در **کشور ما**، راهنما و دستورالعمل منظم و قاطعی در این زمینه برای کارکنان نظام سلامت وجود ندارد.

اهمیت این موضوع در آن است که **کشور ما کشوری بلاخیز** است و در طول تاریخ، حوادث طبیعی و غیرطبیعی فراوانی، منجر به از دست رفتن منابع بسیار انسانی، اقتصادی و اجتماعی شده است.

- تصویب دستورالعمل های اخلاق پزشکی، با توجه به تجربیات کشورها در حوادث و بلایا، سبب پیشگیری از آسیب بیشتر، جلوگیری از سردرگمی کارکنان نظام سلامت، تصمیم گیری صحیح در مواجهه با مسائل خاص اخلاقی و تناسب منطقی میان اختصاص منابع محدود به مصدومان و عموم مردم، می شود.
- با توجه به وضعیت ویژهی حاکم بر مناطق حادثه دیده و تنگناها و مشکلات بسیار مصدومان و کارکنان نظام سلامت در آن موقعیت، پرداختن به اخلاق پزشکی در حوادث و بلایا، در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دیگر سازمان های مرتبط در این زمینه، ضروری است.
- لازم است اصول، کدها و معیارهای عملکرد اخلاقی کارکنان نظام سلامت در حوادث و بلایا تدوین شود و در کوریکولوم آموزشی کارکنان نظام سلامت قرار گیرد؛ از این رو، شفافسازی در ارائه دستورالعمل های اخلاقی متناسب با جامعه و فرهنگ و قوانین ما، ضروری به نظر می رسد.

Thanks For Your Attention

